

Актуальні
питання
слов'янського
мовознавства

Випуск XIX

Одеса-2024

Міністерство освіти і науки України

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Кафедра слов'янського мовознавства

*Актуальні питання
слов'янського мовознавства*

Випуск XIX

Одеса
2024

ББК 81.41я43
УДК 808.1 (082)

У збірнику вміщені статті зі широкого кола лінгвістичних та методичних проблем славістики: з питань історії та теорії слов'янських мов, методики викладання дисциплін славістичного та лінгвістичного циклу.

Для викладачів вищих та середніх навчальних закладів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться проблемами сучасного слов'янознавства.

Відповідальний редактор –

О.О. Ілясов

Редакційна колегія збірника:

доктор філологічних наук, професор *В.Б. Мусій*
кандидат філологічних наук, доцент *О.М. Новак*
кандидат філологічних наук, доцент *М.А. Сокаль*
кандидат філологічних наук, доцент *О.О. Кон*
кандидат педагогічних наук, доцент *А.О. Буднік*
кандидат філологічних наук, доцент *Н.І. Кердівар*
кандидат філологічних наук, викладач *В.В. Дашкова*
викладач *Н.К. Турбарова*
викладач *О.О. Ілясов*

Рецензенти:

Н.Г. Ареф'єва – доктор філологічних наук, професор, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Ю.А. Шпаляренко – кандидат педагогічних наук, старший викладач, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Друкується за ухвалою Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», протокол № 7 від 26 грудня 2024 року

© Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», 2024

© Кафедра слов'янського мовознавства, 2024

© О.О. Ілясов, упорядник, 2024

<i>Топал Д.Ю. (науковий керівник – к. філол. н., доцент Сокаль М. А.)</i>	
Про засвоєння навички правильного письма здобувачами початкової освіти.....	91
<i>Мирзахмедова К.М. (науковий керівник – к. філол. н., доцент Сокаль М. А.)</i>	
Організація роботи над елементами лексики у початковій школі.....	95
<i>Атаман М.С., Кон О.О.</i>	
Особливості збагачення мовлення учнів початкових класів фразеологічними одиницями на основі міжпредметних зв'язків.....	98
<i>Гур'янова Д.С., Кон О.О.</i>	
Етимологічна робота на уроках української мови у початкових класах.....	106
<i>Салій Ю. (науковий керівник – к. філол. н., доцент Сокаль М. А.)</i>	
Особливості монологічного мовлення та завдання для його розвитку у здобувачів початкової освіти.....	113
<i>Саєнко О.Р., Кон О.О.</i>	
Формування мовленнєвої компетенції учнів початкових класів засобами лінгвістичної казки.....	119
<i>Закаляпіна С.С., Кон О.О.</i>	
Активізація словникового запасу молодших школярів під час роботи з текстами художніх творів.....	127
<i>Кон О.О.</i>	
Практичні аспекти вивчення латинської мови у закладах вищої освіти.....	135
<i>Сокаль М.А., Ілясов О.О.</i>	
Зайомство майбутніх перекладачів з невербальною складовою етикету.....	142
<i>Ілясов А.А., Кон О.О.</i>	
Ігри з лінгвістичним компонентом як засіб розвитку мовленнєвої компетенції здобувачів вищої освіти на практичних заняттях з риторики.....	149
<i>Дашкова В.В.</i>	
Зоосемічні фразеологічні одиниці як аспект вивчення лексики української мови іноземними студентами.....	157
НАШІ АВТОРИ.....	166

Мирзахмедова К.М.

(науковий керівник – к. філол. н., доцент Сокаль М. А.)

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД ЕЛЕМЕНТАМИ ЛЕКСИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена процесу вивчення молодшими школярами лексичного матеріалу, зокрема над значенням слова, підкреслено, що основою роботи над значенням слова є сучасні лінгвістичні дослідження.

Ключові слова: початкова освіта, лексика, значення слова, лексичне поняття.

Робота над вивченням лексичного матеріалу зі здобувачами початкової освіти відіграє важливу роль в упорядкуванні уявлень про мову як систему та удосконаленні практичних – мовленнєвих умінь учнів. Вивчення особливостей лексичної системи розширює знання учнів про мову, ознайомлює з одиницею мови – словом. Робота зі значенням слова є основою роботи над збагаченням словника учнів. Вивчення лексики розвиває увагу учнів до значення й уживання слів у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови. Інтерес до лексики пробуджує інтерес до мови в цілому.

Один із авторів сучасної концепції вивчення рідної мови академік М. С. Вашуленко, говорячи про зміст та завдання роботи над значенням слова, зазначає: «Ми ставили завдання подолати однобічний підхід до вивчення слова в початковій школі, розширивши коло лексикограматичних та суто лексичних ознак, які б допомогли сприйняти слово в єдності його різних значень, у взаємозв'язках з іншими словами у словосполученні, реченні, мікротексті». Далі він підкреслює компетентнісну

спрямованість такої роботи, її орієнтацію на розвиток мовленнєвої практики учнів: «Знання лексичного значення слова і вміння його визначати відіграють важливу роль у поповненні словникового запасу молодших школярів, у їхньому мовленнєвому розвитку. Адже зв'язне мовлення учнів має ґрунтуватися на їхньому словниковому запасі, на вмінні знаходити для вираження думки відповідні лексичні засоби та співвідносити їх зі сферою вживання, з орієнтацією на стильову особливість створювання тексту» [1, с. 141].

У роботі над вивченням лексичних понять можна визначити такі основні напрями:

(1). Пояснення значення слів шляхом використання різних способів семантизації (тлумачення значення слова).

(2). Виконання завдань на добір слів із певним значенням, наприклад: дібрати з поданого синонімічного ряду потрібні за смислом речення іменники; дібрати прикметники з переносним значенням для опису предметів, характеристики людини, опису її зовнішності, настрою, свого ставлення до події, до товариша тощо.

(3). Введення поданих або самостійно дібраних лексем у власне мовлення школярів: складання речень і текстів за опорними словами, заміна слів у реченнях відповідними синонімами чи антонімами, редагування поданих текстів тощо.

(4). Лексичний аналіз мови художніх текстів: виявлення незнайомих слів і висловів, слів, ужитих у переносному значенні; уточнення відтінків значень окремих слів і висловів; аналіз зображувальних засобів (див.[2]).

Основою роботи над значенням слова є сучасні лінгвістичні дослідження: уявлення про системність лексики, наявність різного роду асоціативно-смилових відношень між словами, що описуються як синонімічні, антонімічні, тематичні, лексико-семантичні (у групах різного

ступеня складності - лексико-семантичних, семантичного поля). Спільний смисловий компонент мають споріднені слова. А багатозначне слово саме виступає як система значень. За межами лексикології це наукові уявлення про граматичне значення слова, про уживання слова в різних сферах мовленнєвої діяльності, сполучуваність слів. Іншим джерелом роботи над елементами лексики є різноманітні дослідження в галузі словника дитячого мовлення.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навч. посіб. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
2. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті* : Зб. матеріалів II Міжнар. науково-практ. конф., м. Суми, 6 груд. 2018 р. / ред. О. М. Семеног. Суми, 2018. С. 47–52.

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Кафедра слов'янського мовознавства

Науково-методичне видання

**Актуальні питання
слов'янського мовознавства**

Випуск XIX

*Здано до набору 31.11.2024. Підписано до друку 15.12.2024
Папір офісний. Гарнітура «Таймс». Ум. друк. арк. 4,94.
Обл.-вид. арк. 4,56. Тираж 300 прим.*

Актуальні питання слов'янського мовознавства / відп. ред. О.О. Ілясов. Вип. XIX. Одеса : Homeless Publishing, 2024. 169 с.

У збірнику вміщені статті з широкого кола лінгвістичних та методичних проблем славістики: з питань історії та теорії слов'янських мов, методики викладання дисциплін славістичного та лінгвістичного циклу.

Для викладачів вищих та середніх навчальних закладів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться проблемами сучасного слов'янознавства.

ББК 81.41я43
УДК 808.1 (082)